

En kommunelov for styrket selvstyre og folkestyre

Dato: 16. mars 2016

Av Mette Gundersen, nestleder i KS

Dette er en gledens dag. Det er 26 år siden det var en slik omfattende gjennomgang av rammeloven til kommunene.

Det har også vært en omfattende gjennomgang i kommunene. KS laget et debattgrunnlag om kommunelovutvalgets forslag til ny kommunelov. Det kom inn høringsuttalelser fra nær samtlige fylkesstyrer, om lag halvparten av rådmannsutvalgene, 35 kommuner og to fylkeskommuner. Jeg er glad for at lokale folkevalgte i hele landet har vært engasjert i prosessen. Det har vært en stor dugnad fra lokalpolitikernes side. Samlet ga KS en rekke innspill, og jeg vil takke Kommunal- og moderniseringsdepartementet for et godt samarbeid i lovmedvirkningsordningen.

Lovforslaget er lett å lese. En slik lov blir enklere å bruke for våre folkevalgte og andre som jobber i og med kommuner og fylkeskommuner. Det er flott at vi nå får en ny kommunelov som i sterkere grad styrker det kommunale selvstyret. Lovforslaget gir et solid rammeverk for å håndtere vår felles utfordring med å styrke og verne demokratiet.

Vårt hovedinntrykk er at lovforslaget:

- Stryker det kommunale selvstyret
- Viderefører dagens kommunelov om stor organisasjonsfrihet
- Gir greie rammer for innbyggerdeltakelse
- Har et tydeligere skille mellom politikk og administrasjon
- Vektlegger den langsiktige økonomiske handlingsfriheten i større grad
- Har en ryddigere struktur på interkommunalt samarbeid
- Styrker kommunenes mulighet til å sikre etterlevelse av lover, forskrifter og vedtak
- Styrker selvstyret overfor det statlige tilsynet

Jeg vil gjerne trekke fram fire viktige saker vi er særlig fornøyd med;

Den første saken er at: Selvstyret blir lovfestet

Hovedpersonene i kommuneloven er innbyggerne. Det går også klart fram av formålsparagrafen.

Selvstyret er en viktig verdi for folk. I lokalvalgundersøkelsen 2015 ble velgerne spurt: Kunne det norske demokratiet fungert like godt uten lokalt selvstyre? Nei, svarte 9 av 10 velgere.

Lokalt vet vi best hva innbyggerne ønsker og tenker. Derfor finner vi også de beste løsningene lokalt.

Den andre saken er at: Prinsipp som regulerer forholdet mellom stat og– kommune lovfestes

Det har alltid vært samspill og spenning mellom lokale og nasjonale myndigheter. Vi har mekanismer for å håndtere dette. Vi har faste møter med regjeringen gjennom konsultasjonsordningen. Vi har omforente prinsipper for forholdet mellom stat og kommune, der rammestyringsprinsippet er hovedprinsippet. Nå lovfestes de viktigste prinsippene:

Dette er svært gledelig. Rettsreglene som foreslås i loven fulgte i stor grad også tidligere av ulovfestet rett. Men lovfestingens både av elementene i selvstyret og prinsippene for stat - kommune

kan gi selvstyret større tyngde og gjennomslagskraft i møte med statlig byråkrati. For eksempel for hvordan lover skal tolkes eller nye lover skal vedtas.

Den tredje saken er at: Forholdet mellom kommunal egenkontroll og statlige kontroll får en bedre balanse

Det er positivt at den kommunale egenkontrollen styrkes, blant annet ved at kontrollutvalget får utvidet rett til innsyn og undersøkelser i eksterne virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommune eller fylkeskommune. Vi mener den nye internkontrollbestemmelsen, er det viktigste grepet. Bestemmelsen skal erstatte en rekke bestemmelser i særlovgivningen. Det vil forenkle og forbedre det samlede internkontrollregelverket.

KS støtter forslagene som styrker det kommunale selvstyret overfor tilsynsmyndighetene. Det er også veldig positivt at kommunelovutvalgets forslag følges opp om å videreføre og styrke fylkesmannens oppgave med å samordne statlig tilsyn. Men vi kunne sett at lovforslaget også hadde gitt fylkesmannen beslutningsmyndighet overfor andre tilsynsmyndigheter. Det er også bra at tilsynet skal ta større hensyn til egenkontrollen. Med mindre det foreligger særskilte hensyn, så skal ikke tilsynsmyndighetene prioritere tilsyn med tema hvor det er planlagt eller nylig gjennomført forvaltningsrevisjon.

Den fjerde saken er at: Lovforslaget tydeliggjør skillet mellom politikk og administrasjon

KS støtter lovforslaget om kommunedirektørens myndighet og oppgaver, herunder lovfesting av personalansvaret. KS støtter at kommunestyret/fylkestinget selv kan benytte andre betegnelser på øverste administrative leder.

Ansatte i kommunal og fylkeskommunal forvaltning utgjør over én femtedel av alle sysselsatte i Norge og nærmere tre av fem offentlig tilsatte. Kommuner og fylkeskommuner har om lag 465 000 ansatte som utfører drøye 370 500 årsverk. Kommunen er mange steder en stor, om ikke den største lokale arbeidsgiver.

For å løse oppdraget må sektoren være attraktive arbeidsgivere med evne til å rekruttere, utvikle og beholde nødvendig kompetanse og arbeidskraft.

I folkevalgt styrt virksomhet er folkevalgte og administrasjon med sine ulike roller og oppgaver gjensidig avhengig av hverandre for at kommunen skal kunne drives på en demokratisk og faglig god måte. Avklarte roller, ansvar og godt samspill mellom folkevalgte og administrasjon er avgjørende.

Jeg vil trekke frem noen utfordringer med lovforslaget som vi ser allerede nå;

Det første gjelder forholdet mellom folkevalgte og innbyggerne.

KS støtter hovedgrepet med å lovregulere hva som skal være folkevalgte organer og hvem som skal være folkevalgte etter loven. Det er bra det er mulig å velge innbyggere inn i utvalg. Men her synes vi forslaget lister opp for mye som folkevalgte organer.

Blant annet mener vi medvirkningsordninger bør lovreguleres som innbyggerdeltakelse og ikke som folkevalgte organer. Velger kommunestyret å bruke elevrådet som sin ordning for medvirkning for

ungdom, blir elevrådet et folkevalgt organ og elevene folkevalgte. Det strider mot den alminnelige forståelsen av hva det er å være folkevalgt.

Det andre gjelder folkevalgtes rettigheter og finansiering av rettighetene.

Lovforslaget er et skritt i riktig retning. Forslaget lovfester at folkevalgte har de samme rettigheter som kommunens egne ansatte på flere områder.

Men det regulerer ikke den enkelte folkevalgtes forhold til NAV, og gir ikke kommunen/fylkeskommunen rett til refusjon ved sykdom. Det er uklart hvordan forslagene er tenkt finansiert. KS vil øve press på og bidra til at dette tydeliggjøres og at konsekvenser utredes nærmere.

1. Det tredje gjelder samhandling mellom kommuner og fylkeskommuner som parter.

Lovforslaget åpner for at kommuner sammen kan finansiere felles prosjekter. Det samme gjelder mellom fylkeskommuner, men det åpnes ikke for tilsvarende mellom fylkeskommuner og kommuner. Muligheten for samfinansiering mellom kommuner og fylkeskommuner er noe våre medlemmer har ønsket, - og noe vi vil følge opp i Stortingets behandling.

Arbeidet med ny kommunelov har vært en lang prosess og vi er ennå ikke i mål. Vi vil rose Kommunal- og moderniseringsdepartementet for et godt forslag. Vi mener at en kommunelov som styrker selvstyret er til det beste for innbyggerne. Vi vil nå vurdere lovforslaget grundig, og ser frem til høringen i Stortinget. Etter Stortingets vedtak vil vi sørge for at loven blir godt kjent blant våre medlemmer. Vi ser frem til å bidra i arbeidet med forskrift og særlover.